

Міністерство освіти і науки України

**Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»**

Кафедра теорії і практики початкової освіти

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**СТРУКТУРА НАУКОВОГО ЗНАННЯ І
ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

(назва навчальної дисципліни)

підготовки здобувачів вищої освіти

освітньо-наукового рівня

(назва рівня вищої освіти)

спеціальності 013 Початкова освіта

(шифр і назва спеціальності)

Слов'янськ – 2016 р.

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО КАФЕДРОЮ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ДВНЗ «ДОНБАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

УКЛАДАЧ ПРОГРАМИ:

Гаврілова Л. Г. – доктор педагогічних наук, професор кафедри теорії і практики початкової освіти ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет».

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Сергієнко В. П. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри комп'ютерної інженерії факультету інформатики НПУ імені М. П. Драгоманова;

Вікторенко І. Л. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри ПМД ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет».

Рекомендовано до впровадження
науково-методичною радою
Державного вищого навчального закладу
«Донбаський державний педагогічний університет»

«__» _____ 2016 р.

протокол № __

Перший проректор _____ Набока О. Г.

ВСТУП

Навчальна програма дисципліни «Структура наукового знання і пізнавальної діяльності» складена відповідно до освітньо-наукової програми та навчального плану підготовки науково-педагогічних кадрів в аспірантурі зі спеціальності 013 «Початкова освіта».

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Структура наукового знання і пізнавальної діяльності» є методологія наукових досліджень. Підготовка, яка орієнтована на підготовку фахівців у сфері науково-дослідної роботи, висуває нові вимоги щодо глибокого усвідомлення здобувачами сутності наукового пізнання, аналізу науки як специфічної форми пізнання, духовного виробництва і соціального інституту; ознайомлення із загальними закономірностями розвитку науки, її структурою, рівнями, методологією і методами наукового пізнання. На це розрахована навчальна дисципліна «Структура наукового знання і пізнавальної діяльності».

Міждисциплінарні зв'язки: «Філософія науки і методологія дослідження».

Програма навчальної дисципліни містить такі змістові модулі:

1. Основні історичні етапи розвитку науки.
2. Структура наукового пізнання.
3. Методологія наукового пізнання.
4. Методи наукового пізнання.
5. Новації в сучасній науці.

1. Мета і завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою вивчення навчальної дисципліни «Структура наукового знання і пізнавальної діяльності» є формування системи знань із методики та техніки проведення наукових досліджень.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Структура наукового знання і пізнавальної діяльності» є висвітлення теоретичних основ, питань методики, технології та організації науково-дослідницької діяльності; формування теоретичного й практичного підґрунтя для ефективного, кваліфікованого проведення наукових досліджень здобувачами як у процесі навчання в університеті, так і на практиці.

1.3. За результатами вивчення дисципліни у здобувачів повинні бути сформовані такі компетентності:

загальні:

- здатність до особистісної й професійної самоактуалізації й самореалізації в школі та (або) ВНЗ на засадах високої світоглядно-методологічної культури, цілісного осягнення генезису освіти як інституту в історичному контексті, національних аспектів філософії освіти;
- готовність до встановлення співвідношення ролі культури, науки в розвитку цивілізації, цінності наукової раціональності та її історичних типів, знання структури, форм і методів наукового пізнання, їхньої еволюції та ін.
- здатність вільно орієнтуватися у стрімкому потоці наукової інформації, вести особистий науковий пошук;
- готовність застосовувати відповідну методологію для досягнення результатів і обґрунтування висновків;
- готовність до грамотного ведення дискусії і полеміки;
- готовність майбутнього вчителя та викладача до постійної самоактуалізації, мотивації високих досягнень, прагнення високих професійних результатів, життєвих успіхів;
- готовність самостійно освоювати нові науково-педагогічні теорії;
- здатність до креативного мислення, набуття гнучкого образу мислення, який дозволяє зрозуміти та розв'язати педагогічні проблеми, зберігаючи при цьому критичне ставлення до сталих наукових компетенцій у галузі освіти;

- здатність до наукового аналізу та синтезу на основі логічних аргументів та перевірених фактів;

- готовність до організації дослідно-експериментальної та дослідницької роботи у сфері освіти, апробації та представлення її результатів у публікаціях;

спеціальні:

- здатність навчати й виховувати майбутнього вчителя школи на основі глибокого усвідомлення сутності навчально-виховного процесу як управління розвитком особистості, знання рушійних сил та специфіки навчально-виховного процесу як системи, її функціональних та структурних компонентів, сучасних концепцій навчально-виховного процесу української національної школи;

- здатність до аналізу та наукової інтерпретації основних напрямів і завдань виховання у вищому навчальному педагогічному закладі, до використання форм, методів та засобів виховної діяльності в ВНЗ;

- готовність розробляти й реалізувати форми гуманізації педагогічного процесу у вищій школі, шляхи відродження національної педагогічної освіти та перебудови вищої освіти;

- готовність до аналізу, узагальнення й комплексного поєднання традиційних та інноваційних технологій навчання дисциплін початкової ланки загальноосвітнього навчального закладу;

- здатність до аналізу історії, сучасних тенденцій розвитку, педагогічних концепцій, сутності, змісту, структури навчального процесу у ВНЗ в межах загальних та часткових методик;

- здатність здійснювати самостійно-пошукову роботу; користуватися сучасними методами навчання, як складовою психолого-педагогічної компетентності викладача вищої школи, ставити навчальні цілі та вибирати методи навчання; використовувати інформаційно-презентативні, самостійно-пошукові та інші методи навчання; використовувати навчальні технології в системі вищого навчального закладу.

На вивчення навчальної дисципліни відведено 150 годин / 5 кредитів ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Основні історичні етапи розвитку науки

Тема 1. Передумови виникнення науки.

Тема 2. Основні етапи розвитку науки.

Тема 3. Особливості класичної науки.

Змістовий модуль 2

Структура наукового пізнання

Тема 4. Основні структурні елементи науки.

Тема 5. Емпіричний, теоретичний та метатеоретичний рівні пізнання.

Тема 6. Форми наукового пізнання: ідея, проблема, факт, гіпотеза, теорія, концепція.

Тема 7. Інші структурні елементи науки.

Змістовий модуль 3

Методологія наукового пізнання

Тема 8. Поняття методології.

Тема 9. Філософія та її роль у науковому пізнанні.

Тема 10. Діалектичний і метафізичний методи мислення та дослідження.

Змістовий модуль 4

Методи наукового пізнання

Тема 11. Поняття методу. Класифікація методів.

Тема 12. Наукові методи емпіричного дослідження.

Тема 13. Методи теоретичного дослідження.

Тема 14. Загальнологічні методи.

Тема 15. Системний підхід у науковому пізнанні.

Змістовий модуль 5

Новації в сучасній науці

Тема 16. Загальні характеристики сучасної науки.

Тема 17. Синергетика як нова стратегія наукового пошуку.

Тема 18. Глобальний еволюціонізм і сучасна наукова картина світу.

Тема 19. Проблема позанаукового знання.

3. Рекомендована література

1. Агацци Э. Ответственность – подлинное основание для управления свободной наукой / Э. Агацци // Вопросы философии. – 1992. – № 1. – С. 30 – 40.

2. Білуха М. Т. Основи наукових досліджень : [Підручник для студ. екон. спец. вищ. навч. закладів] / М. Т. Білуха. – Київ : Вищ. шк., 1997. – 271 с.

3. Будко В. В. Философия науки: учебное пособие / В. В. Будко .– Харьков : Консул, 2005. – 268 с.

4. Вернадский В. И. Философские мысли натуралиста. Научная мысль как планетарное явление / В. И. Вернадский . – Москва : Наука, 1988. – 520 с.

5. Гадамер Х-Г. Истина и метод. Основы философской герменевтики / Х-Г. Гадамер. – Москва : Прогресс, 1988. – 704 с.

6. Горохов В. Г. Основы философии техники и технических наук / В. Г. Горохов. – Москва : Гардарики, 2007. – 336 с.

7. Гришунин С. И. Философия науки. Основные концепции и проблемы : учебное пособие / С. И. Гришунин. – Москва : Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2009. – 224 с.

8. Гуссерль Э. Кризис европейских наук и трансцендентальная феноменология. Введение в феноменологическую философию / Э. Гуссерль // Вопросы философии. – 1992 – № 7. – С. 136 – 175.

9. Декарт Р. Рассуждение о методе. / Р. Декарт // Избр. произв. в 2 т. – Москва : Мысль, 1989. – 654 с. – Т. 1. – С. 250 – 296.

10. Добронравова І. С. Філософія і методологія науки: підручник /

І. С. Добронравова, Л. І. Сидоренко. – Київ : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. – 223 с.

11. Кант І. Критика чистого розуму / І. Кант. – Москва : Мысль, 1994. – 591 с.

12. Князева Е. Н. Синергетика как новое мировидение / Е. Н. Князева, С. П. Курдюмов // Вопросы философии. – 1992. – № 6. – С. 3 – 12.

13. Коротяев Б. И. Учение – процесс творческий. / Б. И. Коротяев // Избр. пед. соч. : в 3 т. – Луганск, 2006. – Т. 2. – С. 3 – 183.

14. Коротяев Б. І. Педагогічна філософія : монографія / Б. І. Коротяєв, В. С. Курило, С. В. Савченко; Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка. – Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ ім. Тараса Шевченка», 2010. – 340 с.

15. Коротяев Б. І. Методи навчально-пізнавальної діяльності учнів / Б. І. Коротяєв // Избр. пед. соч. : в 3 т. – Луганськ, 2006. – Т. 1. – С. 24 – 206.

16. Кохановский В. П. Философия и методология науки / В. П. Кохановский. – Ростов-на-Дону : Феникс, 1999. – 576 с.

17. Кремень В. Г. Філософія : мислителі, ідеї, концепції: підручник / В. Г. Кремень, В. В. Ільїн. – Київ : Книга, 2005. – 528 с., С. 258 – 280, 310 – 327.

18. Крушельницька О. В. Методологія та організація наукових досліджень : [навч. посіб.] / О. В. Крушельницька. – Київ : Кондор, 2006. – 206 с.

19. Ладанюк А. П. Основи системного аналізу: навчальний посібник / А. П. Ладанюк. – Вінниця : Нова книга, 2004 – 176 с.

20. Лудченко А. А. Основы научных исследований : [учеб. пособ.] / А. А. Лудченко и др. – Київ : Т- во «Знання», КОО, 2000. – 114 с.

21. Мертон Р. Социальная теория и социальная структура / Р. Мертон . – Москва : АСТ Москва, 2006. – 880 с.

22. Микешина Л. А. Философия науки / Л. А. Микешина. – Москва : Прогресс-Традиция : МПСИ : ФЛИНТА, 2005. – 464 с.

23. Романчиков В. І. Основи наукових досліджень : [навч. посіб.] / В. І. Романчиков – Київ : ЦУЛ, 2007. – 254 с.

24. Сарієнко В. В. Структура наукового знання і пізнавальної діяльності школярів у навчанні / В. В. Сарієнко // Інновації як чинник суспільного розвитку: теорія і практика : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. 30 – 31 травня 2012 року : у 2 ч. – Суми, 2012. – Ч. 2. – С. 83 – 86.

25. Сидоренко В. К. Основи наукових досліджень / В. К. Сидоренко, П. В. Дмитренко. – Київ : РНКЦ «ДІНІТ», 2000. – 259 с.

26. Фейерабенд П. Избранные труды по философии и методологии науки / П. Фейерабенд. – Москва : Прогресс, 1986. – 542 с.

27. Цехмістрова Г. С. Основи наукових досліджень : [навч. посіб.] / Г. С. Цехмістрова. – Київ : Вид. дім «Слово», 2003. – 240 с.

28. Шейко В. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності : [Підручник] / В. М. Шейко, Н. М. Кушнарєнко. – Київ : Знання-прес, 2002. – 295 с.

29. Щєдровицкий П. Г. Очерки по философии образования / П. Г. Щєдровицкий. – Москва : Просвещение, 1993. – 320 с.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання

іспит

5. Засоби діагностики результатів навчання –

тестування, розробка проекту, проміжний та підсумковий контроль.